

OTHRANA I DOHRANA SISAVACA

OPORAVILIŠTE
ZA DIVLJE ŽIVOTINJE

ZOO
Zagreb

Projekt:
**OPORAVILIŠTE ZA DIVLJE ŽIVOTINJE -
MODERNIZACIJA ZOOLOŠKOG VRTA GRADA ZAGREBA
III FAZA**

Operativni program
**KONKURENTNOST
I KOHEZIJA**

Projekt je sufinancirala
Europska unija iz
Kohezijskog fonda.

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Kohezijskog fonda.
Više informacija o EU fondovima na: www.strukturnifondovi.hr

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost
Ustanove Zoološki vrt Grada Zagreba.

Sadržaj

- 2 O Oporavilištu**
- 3 Važnost rehabilitacije divljih životinja**
- 5 Proces rehabilitacije**
- 6 Osnovne upute za postupanje s divljom životinjom**
- 8 Vrste koje oporavljaju stručne osobe**
- 10 Vjeverice**
- 18 Ježevi**
- 26 Šišmiši**
- 36 Srne**
- 42 Vidre**
- 48 Kune**
- 54 Lisice**

O OPORAVILIŠTU

U Oporavilištu za divlje životinje Ustanove Zoološki vrt Grada Zagreba (u dalnjem tekstu Oporavilište) posvećeni smo očuvanju i zaštiti ovih veličanstvenih stvorenja. Ova će vas knjižica opremiti znanjem i alatima da biste mogli promijeniti njihov život.

Oporavilište za divlje životinje je prostor u kojem privremeno ili trajno borave jedinke strogo zaštićenih zavičajnih vrsta životinja koje su nađene u prirodi iscrpljene, bolesne, ozlijedjene, ranjene ili otrovane, u svrhu liječenja i oporavka radi povratka u prirodu ili u svrhu repopulacije i/ ili reintrodukcije, te u kojem privremeno borave zaplijenjene ili oduzete strogo zaštićene životinje, kao i životinje divljih vrsta zaplijenjene u skladu s posebnim propisom koji regulira prekogranični promet i trgovinu divljim vrstama, odnosno životinje preuzete na temelju posebnog propisa kojim se uređuje sprječavanje unošenja i širenja stranih te invazivnih stranih vrsta i upravljanje njima, a koje je ovlastilo Ministarstvo u skladu sa člankom 67. stavkom 4. Zakona o zaštiti prirode.

Ako ste pronašli ranjenu životinju, nazovite broj telefona 01/2008-354, svaki dan između 8 i 19 sati. Ako ste ranjenu životinju pronašli izvan tog vremena, nazovite Centar 112 koji će vas spojiti s dežurnom službom.

It will owl be good

OPORAVILIŠTE
ZA DIVLJE ŽIVOTINJE
ZOO
Zagreb

OPORAVILIŠTE
ZA DIVLJE ŽIVOTINJE
ZOOLOŠKOG VRTA GRADA ZAGREBA

01 2008 354

VAŽNOST REHABILITACIJE DIVLJIH ŽIVOTINJA

Vitalna uloga rehabilitacije divljih životinja

Održavanje ravnoteže i zdravlja ekosustava ključno je za svaku vrstu. Nažalost, ljudske aktivnosti kao što su uništavanje staništa, onečišćenje i klimatske promjene često imaju negativan utjecaj na populacije divljih vrsta. Stoga je rehabilitacija divljih životinja sve važnija jer služi kao veza između ozlijedjenih jedinki i njihovog konačnog povratka u prirodu, pridonoseći tako očuvanju bioraznolikosti.

Etička razmatranja

Prioritet nam je pružiti poštovanje i suošjećanje prema svakoj jedinki tijekom cijelog procesa rehabilitacije, s fokusom na dobrobit životinja. Najviše standarde skrbi za divlje životinje jamčimo zahvaljujući stručnoj sposobljenosti osoblja i kontinuiranom obrazovanju.

Rehabilitacija se provodi samo ako je nužna za dobrobit životinje, tj. kad postoji mogućnost za preživljavanje i uspješan povratak u divljinu. Postoje situacije kad intervencija nije opravdana i u takvim slučajevima se od nje suzdržavamo.

Rehabilitacija divljih životinja ima svoje granice, posebice kad se suočavamo s izazovima u

rehabilitaciji određenih vrsta ili jedinki s teškim ozljedama ili dugotrajnim invaliditetom. Ponekad moramo donijeti teške odluke temeljene na dobrobiti životinje, uključujući mogućnost eutanazije kad se smatra najhumanijom opcijom.

Zakonska regulativa i suradnja s nadležnim tijelima

Rehabilitacija divljih životinja regulirana je zakonskim i podzakonskim aktima da bi se zajamčila dobrobit životinja i očuvanje divljih populacija.

Pravilnikom o oporavilištima za divlje životinje (NN 145/20) detaljno su propisani poslovi koje obavlja oporavilište, popis ugroženih i rijetkih vrsta životinja koje su prioritetne za zbrinjavanje, razina skrbi o životnjama ovisno o stupnju ugroženosti, redoslijed postupanja sa životnjama te uvjeti oporavka i skrbi, način financiranja oporavka i skrbi o životnjama i cjenik provođenja skrbi, način vođenja evidencije i sadržaj evidencije o životnjama zbrinutim u oporavilištu, sadržaj obrasca o predaji životinje u oporavilište, postupanje sa životnjama nesposobnim za povratak u prirodu, postupanje s oporavljenim životnjama spremnim za puštanje u prirodu i nadzor rada oporavilišta.

Oporavilište u sklopu Ustanove na zbrinjavanju strogo zaštićenih vrsta životinja djeluje od 2017. godine.

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja je 12. travnja 2022. na razdoblje od pet godina ponovno ovlastilo Ustanovu Zoološki vrt Grada Zagreba za obavljanje poslova oporavilišta za divlje životinje, za provođenje oporavka strogog zaštićenih životinja iz prirode Republike Hrvatske radi vraćanja u prirodu, kao i privremeno smještanje i skrb o zaplijenjenim i oduzetim

divljim životinjama te životinjama invazivnih stranih vrsta.

Da bi se omogućila usklađenost s propisima i olakšala učinkovita rehabilitacija divljih životinja, potrebna je suradnja s nadležnim tijelima, kao i s drugim pravnim osobama ovlaštenima za obavljanje poslova oporavilišta.

Popis ovlaštenih oporavilišta:

1. Aquarium Pula d.o.o., Ulica Verudella 33, 52100 Pula
2. AWAP – Udruga za zaštitu divljih životinja, Siget 6, 10000 Zagreb
3. Javna ustanova Nacionalni park Brijuni, Brionska 10, 52212 Fažana
4. Javna ustanova Priroda, Grivica 4, 51000 Rijeka
5. Morski obrazovni centar Pula, Negrijeva 10, 52100 Pula
6. Plavi svijet – Institut za istraživanje i zaštitu mora, Kaštel 24, 51551 Veli Lošinj
7. Udruga Sokolarski centar, Škugori Južni 47a, 22000 Šibenik
8. Udruga za zaštitu životinja Ruščica, Ruščičkih žrtava 51, 35208 Ruščica
9. Unikom d.o.o. za komunalno gospodarstvo – Radna jedinica zoološki vrt, Ružina 11/A, 31000 Osijek
10. Ustanova Zoološki vrt Grada Zagreba, Fakultetsko dobro 1, 10000 Zagreb
11. Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ulica Vjekoslava Heinzela 55, 10000 Zagreb

<https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-zastitu-prirode-1180/strogo-zasticene-vrste/oporavilista-za-divlje-zivotinje/1247>

PROCES REHABILITACIJE:

Put ozdravljenja

Rehabilitacija počinje kad pronađena jedinka stigne u Oporavilište. Najprije se provodi pregled da bi se utvrdio opseg ozljede i procijenila vjerojatnost uspješnog oporavka. Ako je potrebno, pruža se liječnička pomoć. Veterinari određuju metode skrbi, dijagnostike i liječenja, prilagođene specifičnim ozljedama, bolestima i potrebama vrste. Nakon toga jedinka se hrani, zbrinjava i smješta u siguran privremeni dom u kojem ostaje dok se ne procijeni da je spremna za povratak u divljinu.

Glavni cilj rehabilitacije divljih životinja je njihov povratak u prirodu. No, to nije uvijek moguće. Ponekad se jedinke s ozljedama koje su nespojive s povratkom u divljinu smještaju u skloništa za divlje životinje, u kojima mogu npr. preuzeti ulogu zamjenskog roditelja za napuštenu ili ozlijeđenu mladunčad, ili se pak presele u zoološke vrtove. Ako oporavak nije moguć, jedinke se humano eutanaziraju.

Podizanje svijesti javnosti

Oporavilišta imaju ključnu ulogu u podizanju svijesti javnosti o važnosti očuvanja divljih životinja. Njihov rad potiče ljudi da postanu ambasadori ovih ranjivih bića. Obrazovnim programima, radionicama i kampanjama Oporavilište sudjeluje u podizanju svijesti i poticanju empatije, razumijevanja i podrške rehabilitaciji divljih životinja. Sudjeluje i u prikupljanju podataka, praćenju i istraživačkim projektima koji pridonose očuvanju i rehabilitaciji ptica.

Izazovi u zaštiti divljih životinja

Današnje vrijeme donosi brojne izazove u zaštiti prirode i divljih životinja, posebice u kontekstu klimatskih promjena i uništavanja staništa. Ti čimbenici negativno utječu na populacije divljih ptica, stoga su potrebni pojačani naporci za njihovo očuvanje. Suradnja pojedinaca, oporavilišta, organizacija za očuvanje prirode i nadležnih tijela izuzetno je važna da bismo se zajedno suočili s tim izazovima. Održivo financiranje, resursi i javna podrška ključni su za dugoročnu održivost i kontinuirani uspjeh inicijativa za rehabilitaciju divljih životinja.

OSNOVNE UPUTE ZA POSTUPANJE S DIVLJOM ŽIVOTINJOM

- Svaki kontakt s divljom jedinkom treba smanjiti na minimum da bi se izbjegao fenomen utiskivanja (tzv. *imprinting*) radi lakšeg vraćanja jedinki u prirodu.
- Preporučuje se korištenje jednokratnih rukavica prilikom rukovanja divljim životinjama zbog potencijalnog prijenosa zoonoza (primjerice, prilikom hranjenja).
- Prilikom rukovanja jedinkom od koje postoji mogućnost ugriza, ogrebotina i/ili ako životinja ima bodlje, preporučuje se jedinku pažljivo i lagano omotati tkaninom (primjerice, ručnikom).
- Zamjensko mlijeko se nudi životinji uvijek svježe pripremljeno i na temperaturi od 28 do 30°C.
- Da bi se izbjeglo udisanje tekućine prilikom hranjenja, mladunci se uvijek drže u uspravnom položaju (nikad na leđima) ili trbuhom na podlozi te se prati ritam gutanja životinje i pazi na količinu utisnute tekućine (ako se koristi šprica). U protivnom može doći do pneumonije.
- U većini slučajeva životinja može pojesti 7 do 10 posto svoje tjelesne težine u svakom obroku.

💡 Mladuncima nakon obroka potrebno je potaknuti mokrenje i defekaciju (vlažnom gazom masirati trbuh i urogenitalno područje kružnim pokretima uz lagani pritisak).

💡 Važno je vođenje evidencije, da bismo znali napreduje li jedinka, stagnira li ili možda nazaduje. Evidencija uključuje:

- ✓ mjerjenje tjelesne mase (otprilike svaka 3 dana)
- ✓ koliko (g ili ml) i što (zamjensko mlijeko, konzervirana hrana, jabuka, banana itd.) je ponuđeno životinji te koliko je pojela u svakom obroku
- ✓ učestalost i izgled izmeta (konzistencija i boja).

💡 Ako se pojavi proljev (mogućnost virusnih ili bakterijskih infekcija) ili zatvor, vjerojatno se daje previše hrane ili je mliječna formula pregusta ili prerijetka.

💡 U slučaju bilo kakve nedoumice i/ili pitanja, kontaktirajte Oporavilište za divlje životinje.

Primjer vođenja evidencije:

Vrsta i spol:		Težina/g:		Datum i lokacija pronalaska/preuzimanja jedinke:	
Datum	Ponuđeno (g ili ml)	Pojedeno (g ili ml)	Urin (da/ne)	Izmet (1-5) i boja 1-suh, 3-konzistentan, 5-dijareja	Napomena/Težina (g) (npr. odbija hranu, krv u izmetu...)

**U SLUČAJU BILO KAKVE NEDOUMICE
I/ILI PITANJA, KONTAKTIRAJTE
OPORAVILIŠTE ZA DIVLJE ŽIVOTINJE.**

VRSTE KOJE OPORAVLJAJU STRUČNE OSOBE

Iako i građani koji pronađu divlju životinju u nevolji često mogu pomoći u othrani i dohrani sisavaca, uvijek je dobro kontaktirati Oporavilište i zatražiti savjet. Oporavak i dohranu nekih vrsta rade isključivo stručne osobe.

Preporučuje se da oporavak i dohranu provode osposobljene ili stručne osobe zbog korištenja:

- specijalne hrane;
- specifičnog načina postupanja sa životinjom i hranjenja;
- specijalnih uvjeta za smještaj jedinke strogog zaštićene vrste.

Popis vrsta:

1. Divokoza (*Rupicapra rupicapra*)
2. Sivi vuk (*Canis lupus*)
3. Europski smeđi medvjed (*Ursus arctos*)
4. Euroazijski ris (*Lynx lynx*)
5. Europska divlja mačka (*Felis silvestris silvestris*)
6. Sve vrste šišmiša (*Chiroptera*)
7. Europski dabar (*Castor fiber*)
8. Europska vidra (*Lutra lutra*)
9. Krtice i rovke

VJEVERICE

Danju aktivni glodavci koji žive na travnatim i/ili šumskim područjima te u urbanim sredinama.

Mladunci sišu do 2 mjeseca starosti, nakon čega postupno prelaze na krutu hranu.

Vjeverice su biljojedi, iako mogu jesti i gljive, ptičja jaja i beskralježnjake. Većina njihove prehrane ipak su orasi, lješnjaci i češeri. Povremeno se hrane i pupoljcima, cvatovima, korom i biljnim sokom različitih biljaka.

Na sličan način kao vjeverice othranjuju se i dohranjuju i vrste:

- **puhovi**
- **zečevi** (Kad su stari 15 dana počinju im izlaziti zubi, pa im treba ponuditi i krutu hranu kao što je sijeno, hranu za glodavce ili travu uz svakodnevno svježu vodu. Ako tu hranu životinja ne konzumira, treba joj ponuditi komadiće banane.)
- **štakori i miševi.**

Za dodatne informacije i/ili upute kontaktirajte Oporavilište.

PROCIJENJENA STAROST	TJELESNA TEŽINA	TJELESNA OBILJEŽJA	UČESTALOST OBROKA	KOLIČINA PO OBROKU	TIP HRANE
0 - 7 dana	7 - 15 g	Bezdlačno tijelo sa zatvorenim ušima i očima.	Svaka 2 sata	< 0,1 ml po obroku	Mliječna formula
8 - 14 dana	16 - 39 g	Dlake počinju rasti na leđima, a rastu i donji sjekutići. Oči su zatvorene, a životinje se počinju glasati.	Svaka 2-3 sata	< 0,5 ml po obroku	Mliječna formula
15 - 28 dana	40 - 50 g	Oči se otvaraju, a uške se uspravljuju. Jedinka reagira na zvukove i pokrete.	Svaka 3-4 sata	< 1 ml po obroku	Mliječna formula. Postupno dodavati komadiće kuhanog jaja.
29 - 42 dana	51 - 60 g	Tijelo je prekriveno gustim krznom, rep dobiva kuštravi izgled. Počinju rasti gornji sjekutići.	Svakih 4-5 sati	< 1,5 ml po obroku	Mliječna formula. Postupno dodavati komadiće banane, mrkve, jabuke i sl. te ponuditi vodu.
43 - 56 dana	61 - 110 g	Izrasli i gornji i donji sjekutići. Jedinka je aktivna nakon obroka i može samostalno držati hranu s prednjim udovima.	Prestati hraniti po noći. Hraniti do 4 puta na dan.	1,5 - 2,5 ml i 5-10 g krute hrane	Mliječnu formulu postupno smanjivati te nuditi razne sjemenke, voće i orašaste plodove radi trošenja zubića te samostalnog hranjenja. Voda mora uvijek biti dostupna.
57 - 84 dana	100 - 200 g	Mladunci postaju samostalni i aktivni.	Tri puta na dan. Ponuditi u posudicama krutu hranu.	15 - 20 g krute hrane	Kruta hrana: orašasti plodovi, komadići voća i/ ili povrća te ponuditi brst (npr. grančice ljeske, vrbe, graba itd.) Svježa voda mora biti uvijek dostupna.
> 84 dana	cca 150 g (odrasle jedinke teške su 250-350 g)	Dosežu gotovo potpunu tjelesnu težinu i veličinu od rasle jedinke.	Dva puta dnevno (ujutro, navečer)	cca 40 g krute hrane	Kruta hrana: orašasti plodovi, komadići voća i/ ili povrća te ponuditi brst (npr. grančice ljeske, vrbe, graba itd.) Svježa voda mora biti uvijek dostupna.

Mliječna formula: Zamjensko mlijeko u prahu **bez lakoze** za štenad i/ili mačiće pomiješati s prokuhanom ili destiliranom vodom temperature 28-30°C u omjeru 1:3 (1 žličica praha : 3 žličice mlake vode). Svaki obrok treba biti svježe pripremljen i topao jer nezagrijano mlijeko mладunci ne prihvataju.

Dnevna rutina

- 1.** Priprema obroka (svaki obrok mora biti svježe pripremljen i topao).
- 2.** Pravilno pozicioniranje životinje – životinju stavite na čvrstu podlogu, trbuhom prema dolje, rukom obuhvatite gornji dio tijela i ponudite joj hranu ili je primite u ruke te nagnite trbuhom prema dolje da ne bi nehotice udahnula mlječnu formulu u pluća prilikom hranjenja špricom/bočicom.
- 3.** Nakon obroka vlažnom gazom (ne vatom) masirajte trbuh i urogenitalno područje laganim kružnim pokretima bez velikog pritiska, da bi se potaknulo mokrenje i defekacija.

* Jedinkama koje su teže od cca 60 g nije potrebno masirati abdomen, a hranu i vodu treba im ponuditi u posudicama.
- 4.** Životinju vratite u improvizirano gnijezdo, tj. na toplo i suho mjesto (plastičnu kutiju/transporter s ručnicima/starim majicama, staru zimsku kapu, sijeno i sl.).
- 5.** Zapišite količinu pojedene hrane, konzistenciju i boju fecesa te podatak je li životinja urinirala.
- 6.** Izvažite životinju otprilike svaka 3 dana, da bi se vidjelo napreduje li ili nazaduje u težini.

Potrebni materijal

Sterilne šprice – 1 do 10 ml

Bočica (za ohranu mačića)

Hrana za ohranu mačića

Papirnati ubrusi/pelene za inkontinenciju kao podloga u improviziranom gnezdu

Plastična kutija/transporter s ručnikom, starom majicom, šalovima, sijenom – imitacija gnezda

Gaza – za brisanje usta nakon obroka i masiranje abdomena

Termofor ili boca s vrućom vodom, omotana čarapom, za grijanje „gnijezda“

Vaga (do 1 kg)

Grijač bočica (opcionalno)

Dezinficijens

Jednokratne medicinske rukavice

Posudice za krutu hranu i vodu

Orašasti plodovi, voće i povrće, grane s lišćem (lijeska, grab, vrba...)

Napomene:

- Nemojte hranići životinju u ležećem položaju, tj. leđima na podlozi.
- Preporučena temperatura okoline je između 28 i 35°C.
- Vodite svakodnevnu detaljnu evidenciju (tjelesna težina, količina ponuđene/pojedene hrane, je li životinja mokrila i/ili defecirala, boja i konzistencija izmeta).
- Preporučuje se veće jedinke držati u metalnom kavezu s dovoljno materijala za grickanje i trošenje sjekutića te mogućnosti penjanja.

JEŽEVI

Noću aktivni kukcojedi koji žive na travnatim/ šumskim urbanim područjima. Često posjećuju vrtove u kojima se hrane beskralješnjacima kao što su kukci, crvi, puževi itd.

Tijekom zimskog perioda hiberniraju u dupljama, nakupinama lišća i zemlje i sličnim skrovištima te se preporučuje u proljeće prije proljetnih radova provjeriti mjesta na kojima bi jež mogao spavati zimski san te naravno pripaziti tijekom vožnje jer ježevi često stradaju pod kotačima vozila.

Mladunci se kote između travnja i rujna i ostaju s majkom najkasnije do 8 tjedana starosti.

PROCIJENJENA STAROST	TJELESNA TEŽINA	TJELESNA OBILJEŽJA	UČESTALOST OBROKA	KOLIČINA PO OBROKU	TIP HRANE
	<20 g	Bijele glatke bodlje. Uši i oči zatvorene. Vidljiv pupčani tračak.	Svaka 2 sata	0,5 ml po obroku	Mliječna formula
2-3 dana	12 - 20 g	Smeđe bodlje počinju rasti.	Svaka 2 sata	1 ml po obroku	Mliječna formula
7 dana	50 g	Dlake počinju rasti.	Svaka 2 sata	3 ml po obroku	Mliječna formula
12 - 14 dana	85 g	Oči se počinju otvarati.	Svaka 4 sata	5 ml po obroku	Mliječna formula
21 - 23 dana	100 g	Počinju nicati mlijecni zubi.	Prestati hraniti po noći. Po danu svaka 4 sata.	7 - 10 ml po obroku – počinju samostalno lizati formulu	Mliječna formula
3 - 5 tjedana	100 - 200 g	Mladunci napuštaju gnijezdo i odlaze s majkom u potragu za hranom.	Svaka 4 sata po danu	10 - 15 ml po obroku	Miješati mlijecnu formulu s hranom za kukcojedne ptice ili konzervom za mačke ili ježeve (prelazak na krutu hranu). Svježa voda mora biti uvijek dostupna.
4 - 6 tjedana	250 - 300 g	Obitelji se razilaze, a mladunci se osamostaljuju.	Dva puta dnevno (ujutro, navečer)	20 ml mlijecne formule uz 50 g konzerve po obroku	Kad se naviknu na krutu hranu, odvojeno ponuditi mlijecnu formulu i krutu hranu (konzerva za mačke ili ježeve). Svježa voda mora biti uvijek dostupna.
7 - 9 tjedana	300 - 500 g	Počinju nicati trajni zubi.	Jednom na dan	100 g konzerve	Konzervirana ili suha hrana za ježeve ili mačke. Svježa voda mora biti uvijek dostupna.
4 mjeseca	> 500 g	Zadnji mlijecni zubi ispali.			

Mliječna formula: Zamjensko mlijeko u prahu **bez laktoze** za štenad i/ili mačiće pomiješati s prokuhanom ili destiliranim vodom temperature 28-30°C u omjeru 1:3 (1 žličica praha : 3 žličice mlake vode). Svaki obrok treba biti svježe pripremljen.

Sastav majčinog mlijeka divljeg ježa: 21,6% suhe tvari, 33,3% bjelančevina, 46,3% masti, 9,3% ugljikohidrata.

Dnevna rutina

- 1.** Priprema obroka (svaki obrok mora biti svježe pripremljen).
- 2.** Pravilno pozicioniranje životinje – životinju stavite na čvrstu podlogu, trbuhom prema dolje, rukom obuhvatite gornji dio tijela i ponudite joj hrani (u kasnijim fazama preporučuje se životinju umotati u ručnik zbog bodlji).
- 3.** Nakon obroka vlažnom gazom (ne vatom) masirajte trbuh i urogenitalno područje laganim kružnim pokretima bez velikog pritiska, da bi se potaknulo mokrenje i defekacija.
*odraslim životnjama nije potrebno masirati abdomen
- 4.** Životinju vratite u improvizirano gnijezdo, tj. na toplo i suho mjesto (kartonsku kutiju s ručnicima/starim majicama, staru zimsku kapu i sl.).
- 5.** Zapišite količinu pojedene hrane, konzistenciju i boju fecesa te podatak je li životinja urinirala.
- 6.** Izvažite životinju otprilike svaka 3 dana, da bi se vidjelo napreduje li ili nazaduje u težini.

Potrebni materijal

Sterilne šprice – 1 do 10 ml

Papirnati ubrusi/pelene za inkontinenciju kao podloga u improviziranom gnijezdu

Termofor ili boca s vrućom vodom, omotana čarapom, za grijanje „gnijezda“

Konzervirana i suha hrana za insektivore (ježeve) i/ili mačiće

Dezinficijens

Bočica (za ohranu mačića)

Kutija s ručnikom, starom majicom, kape, šalovi... za imitaciju gnijezda

Vaga (do 1 kg)

Jednokratne medicinske rukavice

Hrana za ohranu mačića

Gaza – za brisanje usta nakon obroka i masiranje abdomena

Grijač bočica (opcionalno)

Posudice za krutu hranu i vodu

Napomene:

- Nemojte hraniti životinju u ležećem položaju, tj. leđima na podlozi.
- Preporučena temperatura okoline je između 28 i 35°C.
- Vodite svakodnevnu detaljnu evidenciju (tjelesna težina, količina ponuđene/pojedene hrane, je li životinja mokrila i/ili defecirala, boja i konzistencija izmeta).
- Zbog intolerancije na laktozu ježevima se NE smije давati mlijeko domaćih životinja.

ŠİŞMIŞİ

Noću aktivni sisavci. Sve europske vrste šišmiša hrane se isključivo beskralješnjacima.

Sve 34 vrste šišmiša koje obitavaju u RH strogoo su zaštićene. Veličina tijela se razlikuje od vrste do vrste i prosječna težina odraslih jedinki je od 4 do 45 grama, ovisno o kojoj se vrsti radi.

To su jedini sisavci na svijetu koji mogu letjeti te se kreću pomoću eholokacije.

Tijekom zimskog perioda hiberniraju, a ako se tijekom ostatka godine spusti temperatura, sposobni su izjednačiti tjelesnu temperaturu s temperaturom okoline.

Oporavljene jedinke vraćaju se na mjesto na kojem su pronađene, kad su vanjske temperature iznad 15°C i vrijeme bez oborina te prije jeseni. Prije puštanja u prirodu šišmiši moraju imati priliku za „izletavanje“, tj. moraju izvježbati mišiće krila u volijerama bez kutova.

Svi šišmiši su **strogoo zaštićene vrste** u Hrvatskoj te oporavak i dohranu provode stručne i sposobljene osobe u oporavilištima za divlje životinje. Ako pronađete jedinke ovih vrsta kojima je potrebna pomoć, kontaktirajte Oporavilište.

TJELESNA OBILJEŽJA	PREHRANA
Ružičasta i/ili svijetlosiva boja kože bez dlačnog pokrova.	Mliječna formula
Siva boja kože. Tijelo prekriveno finim baršunastim dlačnim pokrovom.	Beskralješnjaci (fobasi, zrikavci, skakavci...)
Tijelo u potpunosti prekriveno dlačnim pokrovom.	Beskralješnjaci (fobasi, zrikavci, skakavci...)

Mliječna formula: Zamjensko mlijeko u prahu **bez lakteze** za štenad i/ili mačiće pomiješati s prokuhanom ili destiliranom vodom temperature 28-30°C u omjeru 1:3 (1 žličica praha : 3 žličice mlake vode). Svaki obrok treba biti svježe pripremljen.

Dnevna rutina

- 1.** Priprema obroka (svaki obrok mora biti svježe pripremljen).
- 2.** Pravilno pozicioniranje životinje – životinju stavite na čvrstu podlogu, trbuhom prema dolje, rukom obuhvatite gornji dio tijela i ponudite joj hranu.
- 3.** Nakon obroka vlažnom gazom (ne vatom) masirajte trbuh i urogenitalno područje laganim kružnim pokretima bez velikog pritiska, da bi se potaknulo mokrenje i defekacija.
*odraslim životinjama nije potrebno masirati abdomen
- 4.** Životinju vratite u improvizirano gnijezdo, tj. na toplo i suho mjesto (kartonsku kutiju s ručnicima/starim majicama, staru zimsku kapu i sl.)
- 5.** Zapišite količinu pojedene hrane, konzistenciju i boju fecesa te podatak je li životinja urinirala.
- 6.** Izvažite životinju otprilike svaka 3 dana, da bi se vidjelo napreduje li ili nazaduje u težini.

Smještaj životinja

1. Transporter/kutija s vertikalno postavljenom tkaninom (ručnik, krpa i sl.) da se životinja može uhvatiti.
2. Preporučena temperatura okoline od 25 do 30°C.
3. Na dno transportera dobro je staviti papirnate ubruse radi lakšeg održavanja higijene.
4. Voda u posudici (npr. čepu od boce) mora stalno biti ponuđena.
5. Nakon obroka i defekacije transporter sa životinjom staviti na mirno, tiho i mračno mjesto.

Postupanje sa životinjama

1. Uvijek koristite rukavice.
2. Pravilno pozicioniranje životinje – životinju stavite na čvrstu podlogu, trbuhom prema dolje, rukom obuhvatite gornji dio tijela i ponudite joj hranu.
3. Hranu pružajte pincetom, da vas životinja ne bi slučajno ugrizla.

Potrebni materijal

Sterilne šprice – 1 do 10 ml

Bočica (za ohranu mačića)

Živa hrana – beskralješnjaci

Papirnati ubrusi/pelene za inkontinenciju kao podloga u improviziranom gnezdu

Kutija ili transporter s vertikalno postavljenim ručnikom/starom majicom da se životinja može uhvatiti

Gaza – za brisanje usta nakon obroka i masiranje abdomena

Termofor ili boca s vrućom vodom, omotana čarapom, za grijanje „gnijezda“

Vaga (do 1 kg)

Grijač bočica (opcionalno)

Pincete

Jednokratne medicinske rukavice

Posudice za krutu hranu i vodu

Dezinficijens

Posuda sa supstratom (zemlja/pijesak/piljevina/vermikulit) i voćem (npr. jabuka) za živu hranu, koju držimo na sobnoj temperaturi

Napomene:

- **Zbog mogućnosti prijenosa zoonoza, kada dodirujemo životinju obvezno trebamo nositi zaštitne rukavice.**
- **Ne hranite životinju u ležećem položaju.**
- **Preporučena temperatura okoline je od 28 do 35°C.**
- **Omogućite životinji živu hranu.**

SRNE

Preživači iz porodice jelena koji žive u šumama.
Aktivni su u sumrak i zoru.

Majke mладунце prvih tjedana dugo ostavljaju bez nadzora, pa ako se pronađe lane samo u travi, ne znači da ga je majka napustila. Ako je zdravo lane oduzeto majci bez opravdanog razloga, treba ga što prije (najduže u roku 24 sata) vratiti na mjesto na kojem je pronađeno i pratiti hoće li se majka vratiti.

Nakon što dođe u oporavilište, životinja se mora pregledati, izvagati, ugrijati i rehidrirati (prvi dan preporučuje se samo rehidracijska otopina, da bi se životinja stabilizirala).

Na sličan način kao srne othranjuju se i dohranjuju i vrste:

- divokoze
- jeleni
- zečevi

Za dodatne informacije i/ili upute kontaktirajte Oporavilište.

PROCIJENJENA STAROST	TJELESNA OBILJEŽJA	UČESTALOST OBROKA	KOLIČINA PO OBROKU	TIP HRANE
0 - 4 dana	Meki dlačni pokrivač, pupčana vrpca vlažna, papci meki i blijedi	Svaka 2 – 3 sata	20 - 60 ml po obroku	Mliječna formula
4 - 10 dana	Nestabilni u stajaćem položaju, pupčana vrpca suha	Svaka 3 sata	60 - 100 ml po obroku	Mliječna formula, dodati površinu zemlje s travom i sijeno
10 - 20 dana	Dobra koordinacija pokreta, pupčana vrpca otpada	Svakih 4 - 6 sati	100 - 150 ml po obroku	Mliječna formula, dodati površinu zemlje s travom, sijeno i malo brsta
20 dana i više		Svakih 6 sati	200 - 250 ml po obroku	Mliječna formula, dodati površinu zemlje s travom, sijeno te malo brsta

Mliječna formula: Srne se mogu uspješno othranjavati punomasnim kravljim mlijekom (3,8% mm) te kozjim mlijekom.

Ako mladunče nije posisalo kolostrum od majke, tijekom prva 24 sata treba mu dati kolostrum od krave ili koze.

Sastav majčinog mlijeka srne: 24% suhe tvari, 29% bjelančevina, 50% masti, 15% ugljikohidrata.

Uvjeti za privremeni smještaj

- 1.** Srne su vrlo plahe i nije ih lako othraniti. Često prihvataju hrana samo od jedne osobe. Izazovno je pridobiti životinju da prihvati bočicu i počne sisati tijekom 24 – 48 sati.
- 2.** U dobro prozračenoj prostoriji s niskim postotkom vlage.
- 3.** Na slami ili sličnom materijalu. U prvim danima treba urediti tamno sigurno mjesto u kutu prostorije, da bi se životinja osjećala sigurno.
- 4.** Voda i hrana poput sijena, površine zemlje s travom (radi minerala, posebice željeza), brst (nakon trećeg tjedna života) trebaju biti uvijek dostupni od rane faze othrane.

Dnevna rutina

- 1.** Priprema obroka.
- 2.** Pravilno pozicioniranje životinje – životinja mora biti u stajaćem položaju s ispruženim vratom. U početku je bitno životinju zagrliti i priviti uza sebe.
- 3.** Nakon obroka vlažnom gazom masirajte trbuh i urogenitalno područje laganim kružnim pokretima bez velikog pritiska, da bi se potaknulo mokrenje i defekacija.
- 4.** Životinju vratite na toplo mjesto.

Potrebni materijal

Sterilne šprice – 1 do 10 ml

Boćica (za othranu mačića)

Jednokratne medicinske rukavice

Stelja (slama)

Posudice za krutu hranu i vodu

Dezinficijens

Napomene:

- Ne hranite životinju u ležećem položaju.
- Vodite svakodnevnu detaljnu evidenciju (tjelesna težina, količina ponuđene/pojedene hrane, je li životinja mokrila i/ili defecirala, boja i konzistencija izmeta).

VIDRE

Najaktivnije su u sumrak i tijekom noći. Izvrsni su plivači i staništa su im vezana uz vodene tokove.

Strogo su zaštićena vrsta i prema CITES konvenciji te spadaju u kategoriju gotovo ugroženih vrsta prema IUCN-u.

Na sličan način kao vidre othranjuju se i dohranjuju i vrste:

- **dabrovi (prehrana: korjenasto povrće i brst)**

Vidre i dabrovi su strogo zaštićene vrste u Hrvatskoj te oporavak i dohranu provode stručne i sposobljene osobe u oporavilištima za divlje životinje. Ako pronađete jedinke ovih vrsta kojima je potrebna pomoć, kontaktirajte Oporavilište.

PROCIJENJENA STAROST	TJELESNA TEŽINA	TJELESNA OBILJEŽJA	UČESTALOST OBROKA	KOLIČINA PO OBROKU	TIP HRANE
Do 14 dana	100 g	Slijepi, ne miču se iz gnijezda	Svaka 2 sata	2 - 3 ml po obroku	Mliječna formula
21 - 40 dana	300 - 400 g	Otvaramo se oči, počinju rasti prvi zubi	Svaka 2 - 4 sata	10 ml po obroku	Mliječna formula, dodati 1/3 paste od ribe*
60 dana	750 g	Krzno postaje tamnije, počinju napuštati gnijezdo	Svaka 4 sata	15 ml po obroku	Mliječna formula, dodati 2/3 paste od ribe*
70 - 90 dana	750 - 1000 g	Svi zubi su izrasli	Svaka 4 sata	35 ml po obroku	Mliječna formula, počinju uzimati krutu hranu (mljeveno meso, sitnu ribu, pastu od ribe*)

Mliječna formula: Zamjensko mlijeko u prahu **bez laktoze** za štenad i/ili mačiće pomiješati s prokuhanom ili destiliranom vodom temperature 28-30°C u omjeru 1:3 (1 žličica praha : 3 žličice mlake vode). Svaki obrok treba biti svježe pripremljen.

***Pasta od ribe:** 250 g svježe otkoštene i oguljene ribe (npr. pastrve), 15 g mliječne formule, 10 ml ulja bakalara, 2 tablete za ribojedne sisavce. Pasta se radi svaki dan svježa i čuva u hladnjaku na +4°C.

Dnevna rutina

- 1.** Vaganje životinje prije prvog obroka.
- 2.** Priprema obroka.
- 3.** Pravilno pozicioniranje životinje – životinju stavite na čvrstu podlogu, trbuhom prema dolje, umotajte je u ručnik, obuhvatite gornji dio tijela i ponudite joj hranu.
- 4.** Nakon obroka vlažnom gazom masirajte trbuh i urogenitalno područje laganim kružnim pokretima bez velikog pritiska, da bi se potaknuli mokrenje i defekacija.
- 5.** Životinju vratite u improvizirano gniazdo, tj. na toplo mjesto.

Potrebni materijal

Sterilne šprice – 1 do 10 ml

Bočica (za othranu mačića)

Jednokratne medicinske rukavice

Papirnati ubrusi kao podloga

Plastična kutija/transporter s
ručnikom, starom majicom...
(imitacija gniazda)

Termofor ili boca s vrućom vodom,
omotana čarapom, za grijanje
„gnijezda“

Vaga u gramima

Dezinficijens

Napomene:

- Ne hranite životinju u ležećem položaju.
- Preporučena temperatura okoline je od 28 do 35°C.
- Vodite svakodnevnu detaljnu evidenciju (tjelesna težina, količina ponuđene/pojedene hrane, je li životinja mokrila i/ili defecirala, boja i konzistencija izmeta).
- Zbog intolerancije na laktozu, vidrama se NE smije davati mlijeko domaćih životinja.

KUNE

Porodica psolikih zvijeri, od kojih su najzastupljeniji kuna bjelica, kuna zlatica, lasica.

Noću su aktivni, a naseljavaju šumska područja uz ljudska naselja te nerijetko tavanе starih kućа.

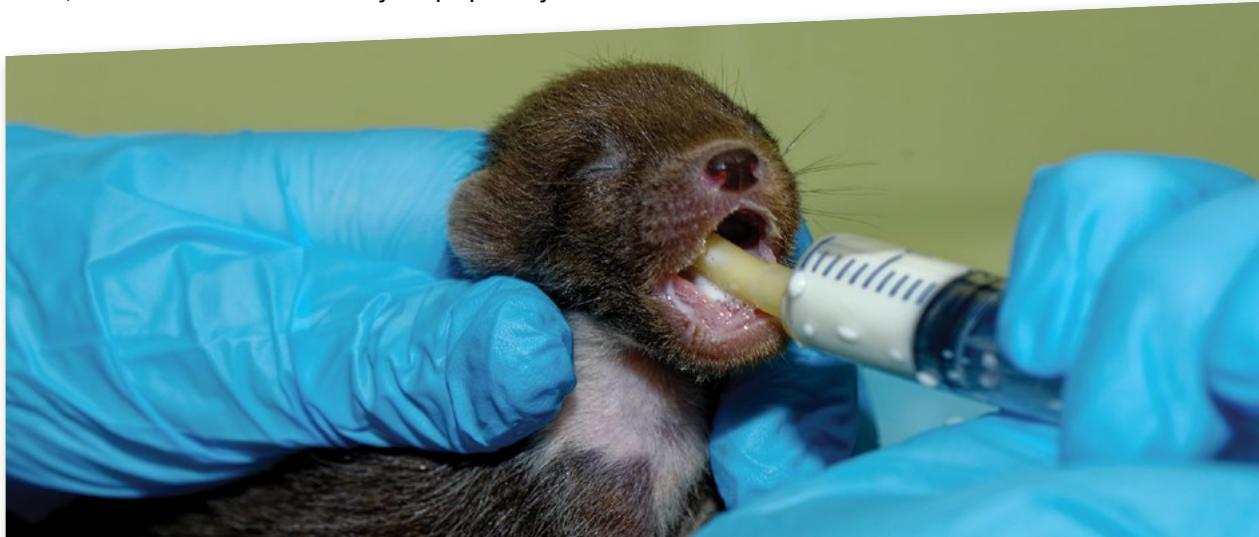
Na sličan način kao kune othranjuju se i dohranjuju i vrste:

- lasice

Za dodatne informacije i/ili upute kontaktirajte Oporavilište.

PROCIJENJENA STAROST	TJELESNA TEŽINA	TJELESNA OBILJEŽJA	UČESTALOST OBROKA	KOLIČINA PO OBROKU	TIP HRANE
0-7 dana	10 g	Svaka 2 sata	0,5 - 1 ml	Slijepi, bez dlake, bez mogućnosti regulacije tjelesne temperature	Mliječna formula
7 dana	30 g	Svaka 2 sata	1 - 3 ml	Slijepi, počinje rasti dlaka, bez mogućnosti regulacije tjelesne temperature	Mliječna formula
2 tjedna	60-70 g	Svaka 2 - 3 sata	7 - 8 ml po obroku		Mliječna formula
4 tjedna	180-200 g	Svaka 4 sata	18 - 20 ml po obroku	Mladunci otvaraju oči	Mliječna formula, malo meke konzervirane hrane za mačiće
5 - 7 tjedana	400 - 600 g	Svakih 6 sati	30 - 40 ml mlijeka i po volji konzervirane hrane za mačiće	Meka konzervirana hrana za mačiće s mliječnom formulom, samostalno uzimaju hranu	

Mliječna formula: Zamjensko mlijeko u prahu za mačiće (najbolje s probioticima) pomiješati s prokuhanom ili destiliranom vodom temperature 28-30°C u omjeru 1:3 (1 žličica praha : 3 žličice mlake vode). Svaki obrok treba biti svježe pripremljen.

Napomene:

- Ne hranite životinju u ležećem položaju.
- Preporučena temperatura okoline od 28 do 35°C.
- Vodite svakodnevnu detaljnu evidenciju (tjelesna težina, količina ponuđene/pojedene hrane, je li životinja mokrila i/ili defecirala, boja i konzistencija izmeta).

Dnevna rutina

- 1.** Obratite posebnu pozornost na to da mladunci ne pojedu previše.
- 2.** Izvažite životinju prije prvog obroka.
- 3.** Prijemite uvijek svjež obrok.
- 4.** Pravilno pozicioniranje životinje – životinju stavite na čvrstu podlogu, trbuhom prema dolje, umotajte je u ručnik i ponudite hrani.
- 5.** Nakon obroka vlažnom gazom masirajte trbuh i urogenitalno područje laganim kružnim pokretima bez velikog pritiska, da bi se potaknuli mokrenje i defekacija.
- 6.** Životinju vratite u improvizirano gnijezdo, tj. na toplo mjesto.

Općenito o mladuncima:

- 💡 Mladunci se rađaju slijepi i bez dlačnog pokrivača te ne mogu regulirati tjelesnu temperaturu, pa im je prva 3 tjedna potrebno dodatno grijanje.
- 💡 Prva hranjenja su uvijek najteža i zahtijevaju veliku strpljivost, dok se mladunci ne naviknu na mlijecnu formulu i bočicu. Životinje mogu pojesti najviše 10% svoje tjelesne težine u svakom obroku.
- 💡 Ako se pojave proljev (mogućnost virusnih ili bakterijskih infekcija) ili zatvor, vjerojatno se daje previše hrane ili je mlijecna formula pregusta ili prerijetka.

Potrebni materijal

Sterilne šprice – 1 do 10 ml

Bočica (za othranu mačića)

Jednokratne medicinske rukavice

Papirnati ubrusi kao podloga

Kutija s ručnikom/starom majicom
(imitacija gnijezda)

Termofor ili boca s vrućom vodom,
omotana čarapom

Vaga u gramima

Dezinficijens

LISICE

Zvijeri iz porodice pasa.
Najaktivnije su u sumrak i noću.

Svejedi su, a najveći dio njihove prehrane
su mali sisavci (miševi, štakori), ptice, jaja,
voće, ribe, kukci, strvine.

**Na sličan način kao lisice othranjuju se i
dohranjuju i vrste:**

- jazavac

**Za dodatne informacije i/ili upute
kontaktirajte Oporavilište.**

PROCIJENJENA STAROST	TJELESNA TEŽINA	TJELESNA OBILJEŽJA	UČESTALOST OBROKA	KOLIČINA PO OBROKU	TIP HRANE
Do 14 dana	100 g	Slijepi, gluhi, kratka siva dlaka ne obavlja termoregulaciju, ne miču se iz brloga	Svaka 2 sata	5 ml po obroku	Mliječna formula
Oko 14 dana	150 - 200 g	Otvaraju se oči mliječno plave boje, počinju se micati	Svaka 2 - 4 sata	7 ml po obroku	Mliječna formula
28 dana	350 - 450 g	Krzno postaje tamnije, počinju napuštati brlog	Svaka 4 sata	15 - 25 ml po obroku	Mliječna formula, pomiješati suhu hranu za mačice s mlijekom kao dio obroka
5 - 6 tjedana	600 - 700 g	Krzno crvenkaste boje	Svakih 4 - 5 sati	30 - 40 ml po obroku	Mliječna formula, suhu hranu za mačice i konzerviranu hranu za mačice davati odvojeno od mliječne formule. Početi uvoditi mrav plijen u obroke
8 - 10 tjedana	Oko 1 kg	Odbijanje od mlijeka	Svakih 6 sati	50 ml po obroku	Mliječna formula i suha i konzervirana meka hrana za mačke ili pse. Davati plijen kao dio obroka

Kad mlada životinja dođe u oporavilište, prvi dan preporučuje se samo rehidracijska otopina, da bi se životinja stabilizirala. Drugi dan se daje 2/3 rehidracijske otopine sa 1/3 mliječne formule. Treći dan 1/3 rehidracijske otopine sa 2/3 mliječne formule. Od četvrtog dana preporučuje se životinju hraniti samo mliječnom formulom.

Mliječna formula: Zamjensko mlijeko u prahu za štenad i/ili mačice (najbolje s probioticima) pomiješati s prokuhanom ili destiliranom vodom temperature 28-30°C prema preporuci proizvođača, uzimajući u obzir starost životinje. Svaki obrok treba biti svježe pripremljen.

Napomene:

- Ne hranite životinju u ležećem položaju
- Preporučena temperatura okoline od 28 do 30°C.
- Vodite svakodnevnu detaljnu evidenciju (tjelesna težina, količina ponudene/pojedene hrane, je li životinja mokrila i/ili defecirala, boja i konzistencija izmeta).

Dnevna rutina

- 1.** Izvažite životinju prije prvog obroka.
- 2.** Pripremite obrok.
- 3.** Pravilno pozicioniranje životinje – životinju stavite na čvrstu podlogu, trbuhom prema dolje, umotajte je u ručnik, obuhvatite gornji dio tijela i ponudite hranu.
- 4.** Nakon obroka vlažnom gazom masirajte trbuh i urogenitalno područje laganim kružnim pokretima bez velikog pritiska, da bi se potaknuli mokrenje i defekacija.
- 5.** Životinju vratite na toplo mjesto.

Općenito o mladuncima:

- 💡 Mladunci se rađaju slijepi s kratkim dlačnim pokrivačem i ne mogu regulirati tjelesnu temperaturu, pa im je prva 2 tjedna potrebno dodatno grijanje.
- 💡 Prva hranjenja su uvijek najteža i zahtijevaju veliku strpljivost, dok se mladunci ne naviknu na mlijecnu formulu i bočicu. Životinje mogu pojesti najviše 10% svoje tjelesne težine u svakom obroku.
- 💡 Ako se pojavi proljev (mogućnost virusnih ili bakterijskih infekcija) ili zatvor, vjerojatno se daje previše hrane ili je mlijecna formula pregusta ili prerijetka.

Potrebni materijal

Sterilne šprice – 1 do 10 ml

Bočica (za ohranu mačića)

Jednokratne medicinske rukavice

Papirnati ubrusi kao podloga

Kutija s ručnikom/starom majicom

Termofor ili boca s vrućom vodom, omotana čarapom

Vaga u gramima

Dezinficijens

Pregled lokalnih i nacionalnih propisa

Na temelju članka 67. Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine br. 80/13, 15/18, 14/19 i 127/19), jedinke strogo zaštićenih vrsta iz prirode, koje su pronađene iscrpljene, bolesne, ozlijedene, ranjene ili otrovane, zbrinjavaju se u oporavilištima za divlje životinje.

U skladu sa člankom 29. Zakona o prekograničnom prometu i trgovini divljim vrstama (Narodne novine br. 94/13 i 14/19), u oporavilištima se zbrinjavaju i privremeno oduzete životinje divljih vrsta navedenih u prilozima Uredbe Vijeća (EZ) br. 338/97 o zaštiti vrsta divlje faune i flore uređenjem trgovine njima.

U oporavilišta se privremeno smještaju i životinje invazivnih stranih vrsta koje su preuzete na temelju Zakona o sprječavanju unošenja i širenja stranih te invazivnih stranih vrsta i upravljanju njima (Narodne novine br. 15/18 i 14/19), do konačnog postupanja.

Pravilnikom o oporavilištima za divlje životinje (Narodne novine br. 145/20) detaljno su propisani poslovi koje obavlja oporavilište, popis ugroženih i rijetkih vrsta životinja koje su prioritetne za zbrinjavanje, razina skrbi o životnjama ovisno o stupnju ugroženosti, redoslijed postupanja sa životnjama te uvjeti oporavka i skrbi, način financiranja oporavka i skrbi o životnjama i cjenik provođenja skrbi, način vođenja evidencije i sadržaj evidencije o životnjama zbrinutim u oporavilištu, sadržaj obrasca o predaji životinje u oporavilište, postupanje sa životnjama nesposobnim za povratak u prirodu, postupanje s oporavljenim životnjama spremnim za puštanje u prirodu i nadzor rada oporavilišta.

<https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-zastitu-prirode-1180/strogo-zasticene-vrste/oporavilista-za-divlje-zivotinje/1247>

Literatura

- Interna evidencija othrane i dohrane sisavaca u Ustanovi Zoološki vrt Grada Zagreba
- *Practical wildlife care*, second edition, Les Stocker
- *Hand-Rearing Wild and Domestic Mammals*, Laurie J. Gage, DVM
- Miller, H. (ed.) (2016) *Bat Care Guidelines* (2nd edn). The Bat Conservation Trust, London.

AUTORI: Dijana Beneta, Jadranko Boras

UREDILA: Ana Milković Opašić

NAKLADNIK: Ustanova Zoološki vrt Grada Zagreba

FOTOGRAFIJE: Arhiva Ustanove Zoološki vrt Grada Zagreba,
Dijana Beneta, Jadranko Boras, Shutterstock

ILUSTRACIJE I GRAFIČKI DIZAJN: Brandmama d.o.o.

OBJAVLJENO: Zagreb, 2023.

ZOO
Zagreb

Ustanova Zoološki vrt Grada Zagreba

Fakultetsko dobro 1, 10 000 Zagreb

OIB 69262261098 | MB 2262622 | Tel: 01 2302 198 | Fax: 01 2302 198

E-mail: info@zoo.hr | www.zoo.hr